

Pháp luật Việt Nam đã sẵn sàng cho hội nhập?

15:23 17/10/2019

Các chuyên gia và doanh nghiệp đều kiến nghị các cơ quan làm luật cần tăng cường, công khai lấy ý kiến đóng góp của doanh nghiệp và người dân, không thể làm theo quy trình tắt.

Mới cắt phần ngọn

Ngày 17/10/2019, tại Hà Nội, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) đã tổ chức Hội thảo: “Pháp luật Việt Nam đã sẵn sàng cho hội nhập?”.

Quang cảnh hội thảo

Trong bối cảnh Việt Nam đang tích cực tham gia vào các hiệp định thương mại quốc tế, sẽ có nhiều văn bản pháp luật cần phải xem xét và sửa đổi để phù hợp

với các cam kết quốc tế.

Thực tiễn này đòi hỏi các văn bản pháp luật cần được nâng cao chất lượng để tránh tình trạng vừa ban hành đã phải sửa đổi vì không có tính khả thi, mâu thuẫn với các văn bản khác, hoặc tạo thêm những rào cản pháp lý mới cho doanh nghiệp, ảnh hưởng đến sự phát triển kinh tế chung của đất nước.

Luật ban hành các văn bản pháp luật đã có những quy định rất rõ ràng về công khai, minh bạch và lấy ý kiến của các đối tượng có liên quan trong quá trình xây dựng các văn bản pháp luật. Tuy nhiên, trên thực tế vẫn còn có những văn bản được soạn thảo và ban hành chưa theo những quy định này hoặc chưa có đánh giá tác động kinh tế - xã hội của văn bản một cách toàn diện.

Phát biểu tại hội thảo, Trưởng ban Pháp chế của VCCI Đậu Anh Tuấn, nhấn mạnh rằng, pháp luật Việt Nam đã sẵn sàng cho hội nhập.

Đậu Anh Tuấn, Trưởng ban Pháp chế, VCCI phát biểu tại hội thảo

Có 10 tiêu chí để đánh giá một văn bản pháp luật tốt: sự cần thiết, tính hợp lý, tính thống nhất, tính khả thi, tính minh bạch, chi phí tuân thủ thấp, đảm bảo quyền tự do kinh doanh, thúc đẩy cạnh tranh, giảm nguy cơ nhiễu loạn, đủ tính tiên liệu. Trong số những yếu tố đảm bảo chất lượng của một văn bản pháp luật, tính hợp lý, tính thống nhất, tính khả thi và tính minh bạch là những yếu tố vô cùng quan trọng.

Với thước đo này, theo ông Đậu Anh Tuấn, pháp luật Việt Nam còn rất nhiều việc phải làm để tốt hơn. Nhiều doanh nghiệp phản ánh, pháp luật có nhiều thay đổi nhưng vẫn phức tạp, trung bình 1 luật có tới 10,5 nghị định, 37 thông

tư của các bộ, ngành, nên quy định từ luật có thể thuận lợi nhưng xuống nghị định, thông tư lại không còn được đảm bảo.

Đặc biệt, đại diện VCCI còn cho rằng, các doanh nghiệp còn bị “ám ảnh” bởi vấn đề hồi tố, khi các quy định áp dụng khác nhau, khiến doanh nghiệp có thể một ngày bị cơ quan nhà nước yêu cầu nộp lại một khoản tiền lớn... Ngoài ra, với những mô hình kinh doanh mới, Việt Nam còn tương đối lúng túng. Hiện pháp luật có 2 xu hướng với mô hình kinh doanh mới, một là dùng mô hình cũ áp dụng vào, hai là “mặc kệ”.

Đồng quan điểm, TS. Nguyễn Đình Cung, Nguyên Viện trưởng Viện Nghiên cứu kinh tế trung ương (CIEM) cũng bày tỏ sự quan ngại khi doanh nghiệp đang bị “trói buộc” bởi các quy định pháp luật, trong khi Việt Nam mở cửa thị trường rất mạnh nên doanh nghiệp không thể tận dụng được cơ hội.

“Các doanh nghiệp bị trói buộc ở chỗ không tiếp cận được cơ hội kinh doanh, nguồn lực kinh doanh, khiến không thể tiên đoán được pháp luật. Nên quyền tự do kinh doanh có cải thiện, nhưng an toàn trong hoạt động kinh doanh chưa được cải thiện. Chính sự không an toàn này khiến hoạt động đầu tư thiên về ngắn hạn, nhỏ lẻ, không quy mô, không dài hạn, không chiến lược.

Ngoài ra, hệ thống pháp luật của Việt Nam đang ở tình trạng “Luật 1, Nghị định 10, Thông tư 100”, chưa kể hàng ngàn văn bản điều hành “xin - cho” từ cấp Chính phủ đến các bộ, ngành, địa phương. Nghĩa là, Việt Nam vẫn đang điều hành bằng hành chính, không theo chiều ngang nên có cách hiểu khác nhau khiến thanh kiểm tra doanh nghiệp thế nào cũng có chỗ sai, dẫn tới bất ổn trong kinh doanh rất lớn.

Chúng ta lâu nay vẫn chỉ cắt đi phần ngọn, chưa sửa được gốc rễ vấn đề, mà sửa phần ngọn thì sẽ mọc ngọn mới, mọc lá mới, nên về căn bản, chúng ta không giải quyết được những vướng mắc của pháp luật”, TS. Nguyễn Đình Cung phân tích.

Thực sự thay đổi tư duy

Từ những tồn tại nêu trên, các chuyên gia và doanh nghiệp tại hội thảo đều nhấn mạnh đến yêu cầu phải thay đổi tư duy, thay đổi cách thức làm luật hiện nay. Các cơ quan nhà nước phải thật sự quyết tâm để có hệ thống pháp luật kinh doanh thực sự thuận lợi cho doanh nghiệp.

“Các giải pháp xây dựng pháp luật trong thời gian tới cần loại bỏ những quy định không minh bạch, tiếp tục giảm rào cản gia nhập thị trường, bảo vệ quyền tự do kinh doanh, chống lợi ích nhóm, chống chống chéo pháp luật, tăng cường

công khai, lấy ý kiến doanh nghiệp, người dân. Đặc biệt, những văn bản luật có ảnh hưởng rộng rãi như các luật thuế thì không nên làm theo quy trình rút gọn để đảm bảo cho người dân và các đối tượng có liên quan được tham gia góp ý trong quá trình xây dựng văn bản luật”, ông Tuấn nhấn mạnh.

TS. Nguyễn Đình Cung cho rằng, các luật còn chồng chéo nhưng cải cách không nhiều vì đây là những chỗ có rất nhiều quyền lợi. Vì thế, muốn sửa luật thì không nên để từng bộ sửa mà phải có một nhóm chuyên gia độc lập, phải có sự chỉ đạo của một Phó Thủ tướng thì mới có thể tạo được sự thông thoáng cho hệ thống pháp luật.

“Xây dựng pháp luật là phải suy nghĩ 3 lần: suy nghĩ đi, suy nghĩ lại rồi suy nghĩ theo chiều ngang. Nếu cứ làm ào ào thì sẽ tạo ra nhiều vấn đề cần phải điều chỉnh”, TS.Cung nhấn mạnh.

Ngoài ra, các chuyên gia và doanh nghiệp đều kiến nghị các cơ quan làm luật cần tăng cường, công khai lấy ý kiến đóng góp của doanh nghiệp và người dân, không thể làm theo quy trình tắt.

Luật sư Trần Hữu Huỳnh, Chủ tịch Trung tâm Trọng tài Quốc tế Việt Nam (VIAC) đã nhấn mạnh đến vai trò của hiệp hội doanh nghiệp, các bên cần song hành để giúp môi trường kinh doanh tốt hơn.

Ông Nguyễn Văn Toàn, Phó Chủ tịch Hiệp hội Doanh nghiệp đầu tư nước ngoài (VAFIE) thì cho rằng, các nhà làm luật phải nhìn rộng hơn, đừng làm cái trước mắt mà cần xây dựng trên tinh thần phát triển lâu dài, giúp doanh nghiệp chủ động cho các hoạt động đầu tư.

Ông Mark Grillin, Trưởng nhóm công tác Thuế và Hải quan, Diễn đàn doanh nghiệp Việt Nam (VBF) đã chia sẻ một số kinh nghiệm quốc tế của mình về những việc nên và không nên trong quá trình soạn thảo chính sách.

Nhóm chuyên gia chia sẻ tại buổi hội thảo

Theo ông Mark, điểm đầu tiên các nhà soạn thảo chính sách cần lưu ý là xác định những mục tiêu cụ thể khi xây dựng chính sách và thực hiện theo những mục tiêu này. Bên cạnh đó, cơ quan soạn thảo cần xác định các đối tượng liên quan, đảm bảo có sự tham gia của họ trong suốt quá trình xây dựng chính sách, hiểu rõ mức độ ảnh hưởng lợi ích của chính sách đối với các bên liên quan, để loại trừ việc chính sách chỉ phục vụ lợi ích của một hoặc một số nhóm mà gây ra những rủi ro, thiệt hại cho các nhóm còn lại.

Từ đó xác định các phương án thay thế, giải pháp phù hợp, tránh các quy định mà thực tế cuối cùng hiệu quả bằng không do lợi ích mà chính sách mang lại đã bị triệt tiêu hoặc thậm chí còn nhỏ hơn những hệ quả không mong muốn mà chính sách gây ra.

Ông Mark khẳng định, các nhóm liên quan, không chỉ gồm các doanh nghiệp trong ngành công nghiệp, mà còn trong chuỗi cung ứng và các ngành phụ trợ, đều cần được coi là đối tác của các cơ quan lập pháp trong suốt quá trình xây dựng chính sách để tìm ra những phương án tốt nhất.

Ông Nguyễn Tiến Vy, Phó Chủ tịch Hiệp hội Bia Rượu và Nước giải khát cũng đề xuất, các cơ quan quản lý nhà nước cần công khai, minh bạch các văn bản pháp luật, nhất là các luật và chính sách về thuế, vì các chính sách thuế có tác động sâu rộng không chỉ đối với những đối tượng trực tiếp nộp thuế mà còn các ngành công nghiệp phụ trợ có liên quan.

Cụ thể, theo một nghiên cứu của Viện Quản lý Kinh tế Trung ương, nếu đánh thuế tiêu thụ đặc biệt đối với nước ngọt thì không chỉ người tiêu dùng và ngành công nghiệp nước giải khát bị ảnh hưởng mà 21 ngành công nghiệp phụ trợ và tổng sản phẩm quốc nội (GDP) cũng bị ảnh hưởng theo.

Kết luận hội thảo, ông Đậu Anh Tuấn cho rằng, trong quá trình xây dựng các văn bản pháp luật, nhất thiết phải công khai, minh bạch dự thảo văn bản để người dân và doanh nghiệp có thể tham gia góp ý kiến, hạn chế tối đa việc áp dụng các thủ tục rút gọn.

Bên cạnh đó, ông Tuấn cũng nhấn mạnh đến sự cần thiết phải tiến hành đánh giá tác động kinh tế - xã hội của các văn bản pháp luật và chính sách mới trước khi ban hành để không tạo ra những hệ quả không mong đợi.

Hoan Nguyễn